

Advies

Datum 8 juni 2020

Onderwerp Advies inzake de klacht van 23 januari 2020 van Advocatenkantoor

Aanleiding

Bij brief van 23 januari 2020 is door Advocatenkantoor een klacht ingediend in de zin van hoofdstuk 9 Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb). Aanleiding voor de klacht vormen een aantal vermeende uitlatingen van de minister van Justitie en Veiligheid, F.B.J. Grapperhaus (hierna: beklaagde), ten tijde van een Algemene Ledenvergadering van de Producenten Organisatie Varkenshouderij (POV) in Heteren op 25 november 2019. De vermeende uitlatingen zijn aldaar, door een aanwezige journalist Caroline van der Plas, die verslag deed van het bezoek van de beklaagde, gepubliceerd op het twitteraccount van Pigbusiness.nl@Varkenstweet.

Klachtformulering

Klagers zijn van mening dat deze uitlatingen "over de grens [gaan] van wat betamelijk is voor iemand die het ambt van Minister van Justitie en Veiligheid vervult" omdat zij "een beeld [schetsen] van dierenrechtenactivisten zoals [klagers] dat bezijden de waarheid is en oproept tot eigenrichting en het plegen van misdrijven". Het gaat klagers hierbij met name om de uitlatingen in de door hen genummerde tweets 5, 7, 9, 10, 15, 19, 21, 25, 26, 31, die door hen als "uiterst beledigend, laatdunkend en dreigend" zijn opgevat. Het volledige klaagschrift is bijgevoegd als bijlage I bij dit advies.

Klagers hebben hun klacht toegelicht tijdens een hoorzitting op 20 mei 2020. Het verslag van de hoorzitting is bijgevoegd als bijlage II bij dit advies.

Beoordeling klacht

In de Volkskrant van 29 november 2019 heeft beklaagde uitlating 24, in de door klagers aangegeven vorm, ontkent. De beklaagde heeft hierbij niet aangegeven hoe hij dit anders zou hebben verwoord. Hij zou het in ieder geval niet over een "platte kar" hebben gehad. Uitlating 7 is door de beklaagde erkend. Journalist Caroline van der Plas heeft in hetzelfde volkskrantartikel de authenticiteit van alle beklaagde uitlatingen bevestigd.¹

Op de uitlatingen 7, 24 en 34 is door beklaagde bij brief van 23 januari 2020, in antwoord op Kamervragen van het lid Ouwehand (PvdD), gereageerd. Hierbij heeft beklaagde deze uitlatingen noch erkend, noch ontkend.

De adviescommissie heeft geen aanleiding te twifelen aan de authenticiteit van de uitlatingen. Zij gaat ervan uit dat het merendeel van de uitlatingen op deze manier door de beklaagde zijn gedaan en voor het overige dat de strekking van de tweets overeenkomt met de uitlatingen van de beklaagde.

Zienswijze beklaagde

De beklaagde heeft bij brief van 23 januari 2020, in antwoord op Kamervragen van het lid Ouwehand (PvdD), en bij brief van 24 januari 2020 inzake de

¹ Dion Mebius voor De Volkskrant, 'Dierenactivisten op je erf? De hogedrukspuit erop, is het advies van Grapperhaus', 29 november 2019.

aanwezigheid van de minister van Justitie en Veiligheid bij de ALV van de organisatie van varkenshouders, het volgende naar voren gebracht:

“Tijdens de ALV heb ik een toelichting gegeven op de factsheet ‘dierenrechtenacties in de agrarische sector’ (bijgevoegd) bedoeld voor (boeren)bedrijven en organisaties die te maken kunnen krijgen met dierenrechtenextremisme en strafbare uitingen van dierenrechtenactivisme. Daarbij zijn verschillende handelingsperspectieven aan de orde gekomen die ook in het factsheet zijn terug te vinden. Tref preventieve maatregelen. Vergrendel zo mogelijk stallen en andere gebouwen indien u daarmee kan worden voorkomen dat deze plaatsen illegaal betreden worden. Blijf rustig en bel direct de politie. Daarbij ben ik ook ingegaan op de mogelijkheden die het Wetboek van Strafvordering biedt om zelf iemand aan te houden als deze persoon op heterdaad wordt betrapt bij het plegen van een misdrijf. Ook heb ik stilgestaan bij situaties waarin iemand genoodzaakt is zichzelf of dieren te verdedigen tegen een directe aanval. Daarbij heb ik ook aangegeven dat de varkenshouders bij verdenkingen van strafbare feiten beelden kunnen maken voor de bewijsvoering, kentekens kunnen noteren en eventueel beslag kunnen laten leggen op auto’s van indringers op hun terrein. Telkenmale heb ik benadrukt dat op andere wijzen het recht in eigen hand nemen door het plegen van strafbare feiten (‘eigenrichting’) verboden is en kan leiden tot strafvervolgning.

De emoties liepen tijdens de bijeenkomst af en toe hoog op, omdat er heel persoonlijke verhalen uit de zaal kwamen over de ervaringen die men had met dierenrechtenactivisten en dierenrechtenextremisten. Dan spreken we dus over bezettingen, nachtelijke insluipingen en onverklaarbare branden, iets wat een enorme impact heeft op boerenfamilies en hun werknemers. De varkenshouderij zoekt daarbij terecht naar een eigen handelingsperspectief, ‘wat kan ik doen?’ Dit handelingsperspectief en bijbehorende begrenzingen heb ik, als gezegd aan de hand van dit factsheet, verder met hen verkend.”

De adviescommissie heeft dit als zienswijze van de beklagde op de klacht bij het advies betrokken.

Advies externe klachtcommissie

De adviescommissie acht klagers ontvankelijk in hun klacht. De klacht bestaat volgens de adviescommissie uit twee onderdelen. Beklaagde heeft volgens klagers met zijn uitspraken:

- opgeroepen tot daden met een wederrechtelijk karakter met de suggestie dat deze onbestraft zouden blijven; volgt advies I.
- zich denigrerend uitgelaten over een bepaalde groep in de samenleving; volgt advies II.

Advies I

Volgens klagers heeft de beklagde met zijn uitspraken opgeroepen tot daden met een wederrechtelijk karakter. Dit heeft hij bovendien gedaan op een manier waardoor de suggestie is gewekt dat deze daden onbestraft zouden blijven.

De adviescommissie merkt op dat de beklagde uitlatingen, in hun onderlinge samenhang beschouwd, een dubbelzinnig karakter dragen. De adviescommissie erkent dat de uitlatingen 24 en 34 als agressief kunnen worden uitgelegd. In de

uitlatingen 12, 21, 22 en 32 wordt daarentegen duidelijk opgeroepen tot gematigdheid en het afzien van geweld en eigenrichting.

De adviescommissie neemt in ogenschouw dat de beklaagde met de uitlatingen een toelichting heeft willen geven op de *factsheet dierenrechtenacties in de agrarische sector* en met de uitlatingen 24 en 34 voorbeelden heeft willen geven in het kader van eventuele zelfverdediging, en de verdediging van dieren (bullitpoint 3 factsheet). Daarbij zijn uitdrukkelijke grenzen aangegeven waarbinnen dergelijke acties achteraf als niet strafbare noodweer kunnen worden gekwalificeerd. De beklaagde is in de factsheet ook ingegaan op hoe varkenshouders bij de constatering van strafbare feiten op hun terrein kunnen bijdragen aan de bewijsvoering (bullitpoint 2 factsheet).

Het voorgaande maakt dat de adviescommissie vindt dat de beklaagde met zijn uitlatingen niet heeft opgeroepen tot daden met een wederrechtelijke karakter in een context van eigenrichting. De beklaagde heeft het gebruik van geweld en eigenrichting uitdrukkelijk ontraden (uitlating 12 en 32). Hij heeft in zijn toelichting op de factsheet steeds een proportioneel voorbeeld willen gegeven bij de onderwerpen op de factsheet. Het door beklaagde gebruikte voorbeeld van de hogedrukspuit (uitlating 34) moet in die context worden gezien en worden beschouwd als middel ter afschrikking en verdediging, niet als wederrechtelijk aanval- of geweldmiddel.

De adviescommissie adviseert het bestuursorgaan de klacht op dit onderdeel ongegrond te verklaren.

Advies II

Volgens klagers heeft de beklaagde zich denigrerend uitgelaten over een bepaalde groep in de samenleving hetgeen hem niet past in zijn functie van minister van Justitie en Veiligheid. In die hoedanigheid staat hij immers voor alle Nederlanders en had hij *verbindender* en *de-escalender* moeten optreden.

De adviescommissie stelt vast dat de beklaagde de termen *dierenextremisten*, die bij hun acties strafbare feiten plegen, en *dierenactivisten*, die binnen de grenzen van de wet handelen, door elkaar gebruikt en hiertussen geen onderscheid lijkt te maken.

De adviescommissie merkt op dat de beklaagde voortdurend naar beide groepen verwijst in termen als: 'ze', 'die gasten', 'deze mensen', 'die lui', 'deze (ongeremde) figuren', waarmee hij een onderscheid lijkt te maken tussen zichzelf en de aanwezige varkenshouders enerzijds en de activisten en extremisten anderzijds. Ook stelt de adviescommissie vast dat de beklaagde zich over deze laatste groepen enkel in negatieve bewoordingen uitlaat, waarbij hij geregeld een toekomstbeeld schetst waarin het zowel extremisten als activisten moeilijk wordt gemaakt door de overheid (bijvoorbeeld de uitlatingen 21 en 26). Hierbij lijkt de beklaagde zich sterk te identificeren met de aanwezige varkenshouders en de dierenextremisten en activisten tot gezamenlijke vijand te maken.

De adviescommissie heeft anderzijds aandacht voor de gelegenheid en emotie van het moment waarin de beklaagde moest optreden voor een zaal met gekwetste varkenshouders. De adviescommissie merkt op dat de uitlatingen van de beklaagde veelal refereren aan het voor de aanwezigen ingrijpende incident in Boxtel waarbij strafbare feiten zijn gepleegd. De adviescommissie ziet dat de

beklaagde voor de zaal een beschermende rol heeft willen aannemen en hiermee heeft geprobeerd de partijen die in de zaal zaten recht te doen zonder de rechtsstaat te schaden.

De adviescommissie komt tot de conclusie de beklagde, ondanks de gelegenheid en emotie van het moment, zijn woorden anders had kunnen kiezen. De beklagde had zijn opvattingen over het incident in Boxtel kunnen overbrengen zonder daarbij de tweespalt tussen de varkenshouders en zichzelf enerzijds, en de dierenactivisten anderzijds te benadrukken door middel van woorden als ´ze´, ´die gasten´, ´deze mensen´ en ´die lui´. De beklagde heeft daarbij de ernstige verdenking op zich geladen van partijdig hetgeen niet past bij zijn ambt als minister van Justitie en Veiligheid voor alle Nederlanders. De adviescommissie acht het in dat kader ongelukkig dat de beklagde geen duidelijk onderscheid heeft gemaakt tussen *dierenextremisten* en *dierenactivisten*. In het merendeel van de uitlatingen blijft op zijn minst onduidelijk over welke groep de beklagde het precies heeft waardoor de indruk ontstaat dat de beklagde zich tegen alle belangenbehartigers van dieren in de veehouderij keert. Hoewel aangenomen mag worden dat dit niet de bedoeling is geweest van de beklagde, heeft hij zijn uitlatingen op dit punt later niet genuanceerd. De adviescommissie heeft derhalve begrip voor het feit dat klagers zich door de beklagde belasterd voelen.

De adviescommissie adviseert het bestuursorgaan de klacht op dit onderdeel gegrond te verklaren.

Namens de klachtadviescommissie,

mr. drs. M.H. Houpt
Voorzitter van de klachtadviescommissie